

KREJL

LOKALHISTORISK TIDSSKRIFT FOR LØGSTØR OG OMEGN

6.ÅRG. NR.2

November 1986.

INDHOLD:

Kommentar.....s.18
Stützpunkt Gruppe Agger-
sund. Af Jann Hornum og
Peter Ussing Olsen.....s.19

Roklubbens første år.....s.25
Bystyre i 200 år (forts.)s.28
Julekonkurrence..s.18 og..s.32

KREJL udkommer med 4 numre om året, ca. september - november - februar og april. Omfang 16 sider pr. nummer.

Redaktion: N.H.Lindhard.

Ekspedition Balles boghandel, Østerbrogade, 9670 Løgstør.

Postgiro: 1 50 47 46.

Årsabonnement: Kr. 40.-

ISSN 0107-6701

Tryk: Løgstør Bogtrykkeri.

Kære læser.

I dette nr.2 af 6.årg. tager KREJL hul på nogle af de ting, der har været lovet gennem et antal numre, nemlig Aggersunds befæstning og sporten. Der mangler endnu lidt stof til at sætte beværtningerne på papiret.

Som det kan ses nedenfor, følger vi sidste års succes med en julekonkurrence.

God fornøjelse!

Torventningens glæde

I de næste numre kan bl.a.ventes:

Aggersundbroens befæstning
(fortsat)

Sport

Hoteller og beværtninger
(og afholdsbevægelsen).

Revyer

og meget mere.

Jeg er osse gået over til
KREJL!

Forsidebilledet og billederne på bagsiden hører med til KREJLs julekonkurrence. Det gælder om at finde ud af, hvor det "tropiske" billede på forsiden stammer fra, og ligesådan med gadebillederne på bagsiden. Der er lige som i fjor en imponerende præmie til en af de rigtige besvarelser, som er indleveret eller sendt til Balle inden 20.december, nemlig et års fri-abonnement på KREJL. Dertil kommer naturligvis glæden ved at kunne genkende motiverne.

Stützpunkt Gruppe Aggersund

DE TYSKE

BEFÆSTINGSANLÆG

Af Jann Hornum og Peter Ussing Olsen.

De tyske efterladenskaber fra den anden verdenskrig kan endnu ses mange steder. Efterhånden er vi blevet vant til de grå bunkers ved nogle af vore kyster - eller for Løgstøregnsens vedkommende ved Aggersundbroen. Modviljen mod disse byggerier er vistnok de senere år veget for en vis nysgerrighed. De er jo ikke bare en del af Danmarks-historien, men også af verdens-historien. Der er i løbet af de sidste 3 - 4 år herhjemme kommet forskellige bøger og skrifter, der belyser dette fæstningsbyggeri. I Vesttyskland har en gruppe interesserede - fortrinsvis unge - dannet "Interessengemeinschaft für Befestigungsanlagen beider Weltkriege", der forsker i befæstningsbyggerierne, foretager kortlægning af de enkelte anlæg og udgiver beskrivelser og oversigtstegninger.

Nogle af medlemmerne af dette Interessengemeinschaft besøgte foråret 1986 Aggersundområdet. Det er baggrunden for denne artikels fremkomst.

Atlantvolden

I 1940 havde det nazistiske Tyskland besat det meste af Väst- og Nordeuropa. Englænderne var drevet tilbage fra fastlandet. 1941 angreb Tyskland Sovjetunionen, der nu blev allieret med England og senere med USA, da det japanske angreb på Pearl Harbour december samme år trak dette land ind i krigen.

Det blev et stadigt russisk ønske at få åbnet "den anden front" til aflastning af det tyske pres, nemlig en engelsk-amerikansk landgang i Vesteuropa. Da tyskernes krigslykke i 1942-43 vendte med slagene ved El Alamein og Stalingrad, blev det mere klart, at en allieret landgang kunne ventes, især efter, at de allieredes felttog op gennem Italien standsede.

Fra Nordnorge til Sydfrankrig opførte tyskerne befæstelser langs Atlanterhavs- og Nordsø-kysten. For Nordjyllands vedkommende befæstningsanlæg ved bl.a. Hanstholm, der blev Nordeuropas stærkeste, Slettestrand, Løkken, Hirtshals, Skagen og Frederikshavn, der skulle sikre skibstrafikken til Norge. Hertil kom så de omfattende anlæg omkring Aalborg af hensyn til Limfjordsbroerne og flyvepladsen, der sikrede flyforbindelsen til og fra Norge.

For at sikre trafikken over Limfjorden måtte de to nye broer ved Odde og Aggersund også befæstes. For Aggersundbroens vedkommende har anlæggene også haft til formål at standse angribende fly, der fulgte fjorden frem til Aalborg.

Den 6. juni 1944 fandt invasionen sted i Nordfrankrig.

Tyskerne havde regnet med en invasion på Jyllands vestkyst som en mulighed. Dette spillede en rolle omkring begivenhederne i slutningen af august 1943.

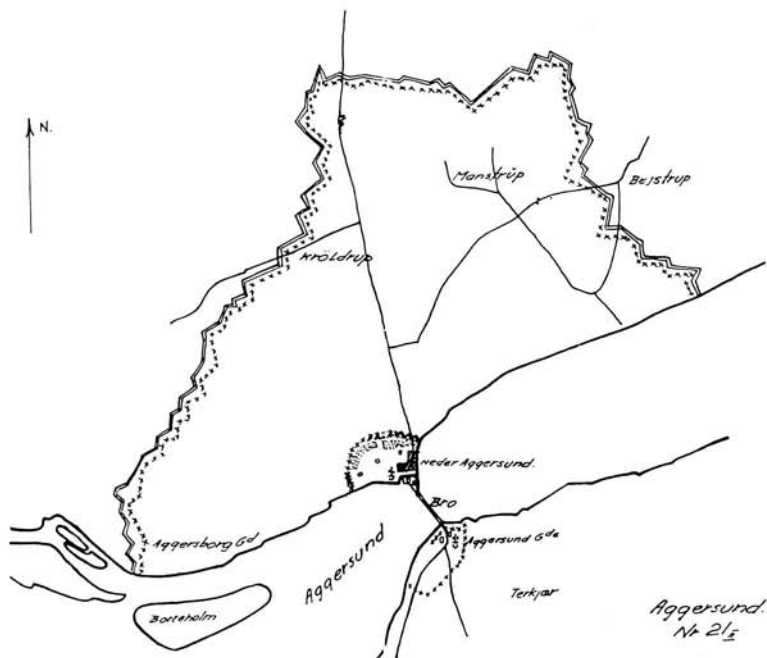
Afvæbningen af den danske hær 29. august havde bl.a. til formål at sikre, at den ikke faldt tyskerne i ryggen under en eventuel allieret landgang i Jylland. Tyskerne vidste ikke, at de allierede på det tidspunkt havde udelukket Jylland som et invasionsområde. De regnede derimod med, at de allierede kunne foretage landgang ved Esbjerg samtidig med en operation i Jamburbugten.

Selv efter invasionen i Frankrig frygtede tyskerne landgang i Jylland. Den kunne bl.a. afskære forbindelsen til Norge og sammen med den store invasion skabe en knibtangsbevægelse imod Tyskland. Tyskerne regnede endnu med at slå invasionen tilbage, og så kunne det tænkes, at de allierede ville forsøge andre steder.

Derfor fortsatte udbygningen af den vestjyske befæstning. Det gælder også for Aggersund. De fleste betonanlæg her er meldt færdige i efteråret 1944. Enkelte blev aldrig helt færdige. Arealafgivelserne til tankgrave og minespæringer blev gennemført sommeren 1943.

Byggeri efter standardtegninger.

De tyske fæstningsbunkers var bygget efter standardtegninger, de såkaldte "Regelbau". Forarbejdet hertil går tilbage til 30'erne, da befæstningen af Tysklands vestgrænse blev planlagt. Princippet var, at anlæggene skulle have en offensiv funktion med sikring af kampkraften. Efter Hitlers opfattelse kunne det bedst ske gennem en decentralisering, altså gennem mange små

De ydre anlæg. Tankgrav og pigtrådsspærring.

selvstændige enheder til forskel fra de store forter, man anvendte under den 1. verdenskrig.

De enkelte "Regelbau" kunne derfor hver for sig passes ind i den samlede befæstning. Standardtyperne forøgedes i løbet af krigen og omfattede i 1944 næsten 700 forskellige enheder.

Med en enkelt undtagelse er der anvendt "Regelbau" ved bunkersbyggerierne ved Aggersund.

De ydre anlæg.

Umiddelbart efter befrielsen udarbejdede Hærens Efterretningstjeneste på baggrund af "illegalt" indsamlede oplysninger under krigen en oversigt over de tyske anlæg. Heri findes det gengivne oversigtskort over Aggersundfæstningen. Denne omfattede en ydre og en indre linie. Den ydre linie løb uden om Manstrup, Krøldrup og Aggersborg og bestod af en tankgrav og en pigtrådsspærring.

Den indre linie løb i en bue ca 1 km nord om broen og bestod af et pigtrådshegn yderst og minefelter inden for dette.

På sydsiden af Limfjorden var der kun et pigtrådshegn som forhindring. Det var tydeligt, at et eventuelt angreb ventedes at komme nordfra, dvs fra havet.

Efterretningstjenestens oplysninger om befæstningen var i øvrigt meget upræcise. End ikke antallet af bunkers var korrekt, og som vi senere skal se, var oplysningerne om mandskabsstyrkerne heller ikke korrekte.

Forsvarsministeriet nedsatte i 1945 en kommission til besigtigelse af de tyske fæstningsanlæg. Det ser ikke ud til, at den besøgte Aggersund.

En beskrivelse af befæstningsanlæggene må fortrinsvis støtte sig til oplysninger fra de tyske arkiver. På baggrund af disse kan der oplyses følgende om anlæggene, hvoraf de fleste stadig kan ses i området.

Til pigtrådsspærringerne blev der brugt 63,3 tons tråd.

Bunkers syd for fjorden.

Nr. 1

Regelbau 58c. Anlægget findes ikke mere, men det har været en såkaldt Tobruk, dvs et lille tårn med plads til et maskingevær eller en mortar.

Nr. 2 & 3.

Regelbau L 409 A. Begge var udstyret med luftværnskanoner. De er bygget til 3,7 cm flak. Først var der 3 stk 2 cm Flak 30 (enkeltløbet kanon med en skudcadance på 120 skud/min.) Senere ombyttet med 3 stk Flak Vierling, 2 cm. De blev senere igen erstattet af 3 stk enkeltløbet 2 cm Flak 38, skudcadance 450 og en skudvidde på 2,2 km.

Nr. 4.

Regelbau L 413 A. Ammunitionsbunker til luftværnsartilleriet.

Nr. 5.

Regelbau 621. Gruppebunker for 10 mand.

Nr. 6.

Regelbau 681. Maskingeværgruppebunker til flankerende beskyddning. Det er en ret speciel type, der kun er bygget i et mindre antal i hele Atlantvolden.

Nr. 7.

Regelbau 622. Dobbeltgruppebunker for 20 mand. Dette er den almindeligste bunkertype i Atlantvolden. I alt blev 1167 stk. bygget færdig i hele Atlantvolden. Bunkeren indeholder 2

Anlæggene er vist med skraverede cirkler.

Anlæg nord for fjorden.

Regelbau L 410. Svarer til nr. 2 og 3 og var forsynet med luftværnskanon. Denne bunker havde plads til en lyskaster. De tyske papirer oplyser, at det skal være en type 410 A, der var forsynet med et nærkamprum. Men et sådant findes ikke i Aggersund-bunkeren.

Regelbau 622. Se nr. 7. Bunkeren findes nu under en af Chr. Olesen & Sønns siloer. Firmaet ville benytte bunkeren til giftlager.

Regelbau 607. Ammunitionsbunker
for hærkompagniet.

Regelbau 610. Kommandobunker. Minder noget om Regelbau 622, men er mere rummelig, da den tjente som kampkommandobunker. Bunkeren indeholder 2 større og 2 mindre rum samt indgangsparti. Desuden en "Ringstand". Mål: 17,0 m x 13,1 x 5.3 m. Væg- og lofttykkelse 2 m. Der blev brugt 865 m³ beton til bunkeren, der nu anvendes som lager for vandværket, ligesom hjemmевærnet har adgang til den.

Regelbau 622, se nr. 7. Bunkeren ligger i "Monrads have" og gav anledning til en konflikt mellem landinspektør Monrad og værne-magten Denne omtales senere.

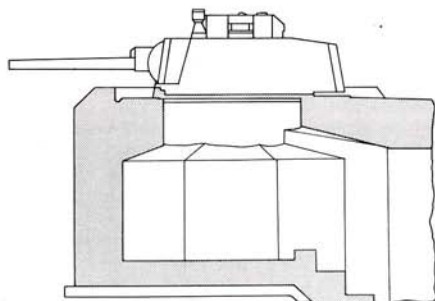
Regelbau 680. Bunker for en 7,5 cm panserværnskanon, en ret hurtig kanon. Der har dog kun stået en 4,5 cm panserværnskanon i den. Bunkeren er altså dimensioneret til et større våben. Den er nu dækket af jord.

Inventarliste i bunker nr.10.

STILLING MED KAMPVOGNSTÅRN
Pz kpfw turm38(t)

Nr. 14.
Regelbau 58c. Se nr. 1.

Nr. 15.
Uden for Regelbaunumrene, (Bauform 241). Bunkeren har tårn fra en tjekisk kampvogn, Panzer 38 (T) med en 3,7 cm kampvognskanon, skudvidde 6,8 km. Den findes i hjørnet af Aggersund stadion, og tårnet har fået påsvejet en jernbjælke som fod for flagstangen.

Nr. 16.
Regelbau 622. Som nr. 7.

Nr. 17.
Regelbau 681. Som nr. 6.

Nr. 18.
Regelbau 622. Som nr. 7.

I januar 1945 bestod besætningen på de samlede anlæg af 2 officerer, 31 underofficerer og 122 menige fra infanteriet og 5 underofficerer og 14 menige fra luftvåbenet "Luftwaffe". Infanteriet var fra den 9. Ostbatalion 712. Disse soldater også

Bunker nr.15. Foto i dag,
og tværsnit fra dengang.

kaldt POA var russiske og ukrainske overløbere, der var gået i tysk tjeneste. Dette er de tyske oplysninger. Den hemmelige danske efterretningstjenestement i efteråret 1944, at der i Aggersund var et POA-kompagni + endnu 2 kompagnier infanteri og desuden et kompagni i Tolstrup. I virkeligheden var der kun et forstærket kompagni.

Infanteriet havde efter de tyske kilder en 3,7 cm. kanon og en 4,5 cm. panserværnskanon (PaK), 7 morterer og 20 maskingeværer af forskellige typer. Hertil kom så kampvognskanonen i bunker nr. 15. Luftwaffe rådede over det under nr. 2 & 3 nævnte flak samt et maskingevær.

Den 15. januar 1945 var der stadig beskæftiget 15 danskere og 2 tyskere ved byggeriet.

(fortsættes)

Roklubbens første år

Først ta'r vi et Stræk for Byen
ved Fjorden, vort Hjem og vor Stavn,
at Sejren kan muligt knyttes
til Ære om Byens Navn.

Saa ta'r vi et Sæt for Sporten
paa Limfjordens herlige Blaa,
dernæst for den unge Strakthed
mod Maalet, som vi vil naa.

Da har vi den rette Tone
til Arbejdets gryende Dag,
en vækkende Sang for Livet:
de taktfaste Aareslag.

Vi vinder, vi vinder, vinder
med yderste Muskelspænd,
naar Træningen steg til Toppen,
og Drengene blev til Mænd.

Johan Skjoldborg.

Sådan skrev Johan Skjoldborg,
da Løgstør Roklub fyldte 25 år.
Det var i 1935.

Klubben blev stiftet 1910 af
ingeniørassistent Hans Laurid-
sen ved Vandbygningssvæsenet.

Han vidste, at det først
gjaldt om at få fat i en båd,
og hvad gør man uden penge?
Han hjemsøgte byens borgere
for at afsætte aktiebreve á
10 kr. Ved et stort arbejde
lykkedes det at skraabe penge
sammen til at købe en 9 år
gammel båd i Århus for 250 kr.

Der blev valgt en foreløbig
bestyrelse. Den bestod af
Hans Lauridsen, postass. A. Abel,
tømrerm. Carl Kjeldgaard, køb-
mand Jacob Møller og kommis
Joh. Larsen.

Der var fra starten 16 ak-
tive medlemmer, og deres før-
ste problem var, hvor båden
skulle opbevares. Der kom et
meget billigt tilbud fra en
håndværker om at bygge et både-
hus på havnen, og 3.sept. 1910
kunne man gennem Løgstør Avis
indbyde aktionærer, medlemmer
og interesserede til indvielse
af bådhuset. Båden blev sat i
vandet, men desværre var det
kuling, så de måtte blive i
kanalen.

Da foreningen skulle have
en stander, blev det foreslået
at bruge Slet Herreds våben:

To korslagte sild og L.R. Det blev vedtaget, og sildene blev der til 1921, da den nuværende stander blev indført.

Den første generalforsamling var d. 23. sept. men Hans Lauridsen blev ikke valgt, da han var blevet forflyttet til Esbjerg, hvor han forøvrigt døde den 29. dec. samme år.

Det blev derfor postass. Abel, der blev den første formand for klubben.

De første år var ikke lette for klubben. Der var for få penge, og antallet af medlemmer var heller ikke stort.

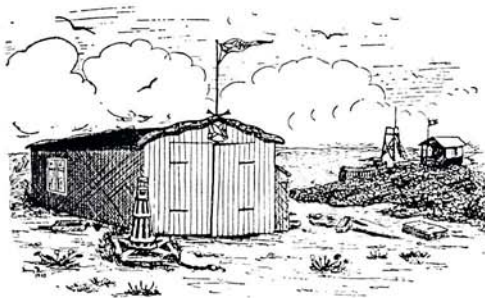
Postassistent A. Abel.

Ved en kaproning i Nykøbing i 1916 startede klubben endnu engang i den gamle båd, som efterhånden var 15 år gammel. De tabte, men en mæcen må have fået ondt af de unge mennesker, for han skænkede 500 kr. til en ny båd. Senere på sommeren kom der endnu en gave på 500 kr. Nu var der skrabet penge nok sammen til hele 2 både.

Det blev en firer og en toer, og de blev kaldt Thora og Magda. Kan det tænkes, at en af de unavngivne velyndere kan have været kaptajn Jensen?

Første gang de nye både skulle i ilden, eller rettere i vandet, var i Nykøbing 15.7. 1917. Løbet måtte aflyses på grund af storm.

I Løgstør byråds protokol d. 11.7.1918 findes en anmodning fra L.R. om at man vil udsætte en pokal til kreds-kaproningen i Løgstør d. 21.7. Der bevilges 50 kr.

Det gamle bådhus.

Der var ved at blive pladsmangel i bådhuset, så det blev besluttet at afholde en basar til fordel for et nyt hus.

Basaren blev en stor succes med et pænt overskud, og den sidste aften sammenkaldte rentier Michael Jensen bestyrelsen. Han oplæste et brev fra sin bror og svigerinde, kaptajn Chr. Jensen og hustru Magdalene, f. Schou, som tilbød at opføre et hus til klubben. Det blev naturligvis modtaget med stor tak.

Under grundstenen ligger et dokument, der lyder: "Direktør Chr. Jensen, født i Løgstør, bosiddende i København, rejste "Løgstør Roklub" dette baadhus i 1921 sin datter til minde og sporten til gavn og glæde. Sammen med dette nedlægger vi under denne

BYSTYRE

I 200 ÅR

(fortsat.)

I juni 1907 var denne annonce tre gange i Løgstør Avis: Præmiebetaling for Rotter.

Fra og med 1.juli d.aa. betales i henhold til lov af 22. marts d.aa. af kommunens kasse en præmie af 10 øre for hver i Løgstør by og paa dens grund indfanget rotte.

Rotterne blive i dræbt tilstand at aflevere til bestyreren paa gasværket, hvor præmien udbetales samtidig med afleveringen.

Løgstør byraad 29.juni 1907.

Den 29.maj 1908 var der et åstedsmøde på den private, "såkaldte Dragsdalvej" i anledning af en klage fra avlsbruger Niels Poulsen m.fl. "over den tilstand som d'hr. murermester Højstrup og partikulier Mikael Jensen, der begge ogsaa ere berettigede til færdsel ad vejen, have bragt denne i."

Alle var mødte, "Vejen befaredes, og fandtes klagen i det hele berettiget."

Af den påkørte fyld skulle fjernes glas og jernstykker og de største sten. De sidste kunne dog anbringes, hvor dæklaget skulle være tykkest.

Når ekstra fyld var kørt på, skulle det hele "tromles pænt, hvilket arbejde Melsen paatog sig uden vederlag, idet man gaar ud fra, at den kommunen tilhørende tromle kan udlaanes til dette øjemed."

Arbejdet skulle være færdigt og godkendt senest d. 20.juni.

I mødet 9.okt. 1908 foreslog medlemmerne at udvide byrådet fra 7 til 9 . Sagen blev udsat til november, for at man kunne lodde stemningen ved et borgermøde. Det blev afholdt 31.okt. med stor tilslutning til forslaget. Det trådte i kraft den 1. april 1909.

Omkring årsskiftet 1908/09 diskuterede folketinget en nedlæggelse af Fr.7.s kanal, og kommunen mente absolut, at den skulle bevares, og ville forsøge at få Bjørnsholm-Malle sogneråd med til en fælles erklæring.

Havnen led under det hårde vejrlig, og måtte repareres med jævne mellemrum. I sidste nr. skrev KREJL om reparation af Vestre Havn i 1905-06, og i sommeren 1908 blev der bygget nyt bolværk mellem beddingen og fiskerihavnen. Arbejdet

blev udført af tømrermester Tommerup. Allerede i maj 1909 forhandlede byrådet med DFDS om "Dampskibskajens nedsynken", og om evt. overtagelse af selskabets areal på havnen.

Udbygning af kongekajen 1986.

Byrådet behandlede selvfølgelig også en række sager af mindre rækkevidde. F.eks. 8. okt. 1909 et forslag om indretning af "Styrtebadsapparater" ved realskolens gymnastiksal. Dette mente byrådet nu ikke var nødvendigt, så det blev ikke bevilget.

Fra 1909 begyndte ønsker om et elværk at dukke op, bl.a. fra håndværkerforeningen, men først i 1913 lykkedes det efter indstilling fra gasværksudvalget! at vedtage byggeriet.

Det ser ud til, at hver gang bolværket er blevet repareret, er der blevet lagt et stykke til, både i bredden og i højden. Ved den sidste reparation af kongekajen, dukkede rester af gamle bolværker op i udgravningerne, og det nye bolværk når også et stykke længere ud i fjorden.

I forslaget står: Værkets beliggenhed har vi tænkt os enten paa en centralt beliggende grund mellem Østergade, Søndergade og Grønnegade eller paa en grund i nærheden af gasværket for at kunne opnaa de med en fælles drift af begge værker forbundne fordele."

For at kunne beregne værkets kapacitet, forudser man til 2400 indbyggere 1-1½ lampe pr. indbygger. Lampeforbruget sættes til 10 kw, og motorforbruget til 175 kW årligt.

Fra starten tegnede man 129 abonnenter med gennemsnitligt 12.6 lampe pr. installation.

Den 31.okt. 1914 kl.16 blev der sat spænding på ledningsnettet.

Elektricitetsværket var meget moderne udstyret med dieselmotor, men omtrent fra starten blev der vanskeligheder med at fremskaffe olie p.g.a. krigen, så der blev stillet en dynamo op på Mathiasens klædefabrik. I aftentimerne leverede fabrikens dampmaskine så kraft til forbrugerne.

Elektricitetsværket 1914.

Også i 1914 blev der bygget ny kommuneskole i Østergade. Ved åbningen af tilbud 26.3. 1914 var de laveste:
Murer Remmer 19.380 kr.
tømrer Kjeldgaard 8.776 -
snedker Philipsen 4.120 -
blikkensl.A.Ander-
sens Enke 2.961 -

Den 14.maj 1914 havde byrådet ordinært møde. Dr.Kjeldgaard sendte afbud 1 time før mødet, og da ingen af de andre mødte, måtte dommer Lehmann konstatere, at mødet ikke blev afholdt.

Alle mødte op ugen efter, og behandlede de 21 punkter på dagsordenen.

Den 30.12.1914 blev der givet besked om, at ordningen med kongevalgt borgmester op- hørte, og at der skulle væl- ges en folkevalgt. Ved afstem- ningen 12.jan.1915 blev bank- direktør Wermuth valgt.

En af de første sager i mødet var at anbefale et an- dragende fra handel og hånd- værkere til indenrigsministe- riet om opførelse af et nyt posthus.

Staten gik i gang med bygge- riet i 1916, og posthuset blev indviet 6.maj 1918. Nu har det igen lange trængt til en udvi- delse.

I maj 1915 ønskede sadelma- ger Møller og andre at købe Skoleengen, men kommunen vil-

le kun sælge den såkaldte sko- lelod. Det øvrige skulle udle- jes til småhaver.

Den 13.apr.1916 anmodede udvalget til oprettelse af et folkebibliotek i Løgstør om at få stillet lokale til rå- dighed i den tidligere skole- bygning i Fredensgade (nuv. administrationsbygning). Det kunne godt lade sig gøre, når der blev et lokale ledigt.

Det blev der ikke med det samme, så biblioteket begynd- te i Bredgade

I mødet 11.apr. 1918 blev tre udvalg, nemlig Gasværks-, Elektricitets- og Vandværks- udvalget slået sammen til eet der fik navnet Teknisk Udvalg.

Løgstør byråd 1913-17. Fra v.: Smed H.B.Schaltz, snedker Ad.Jensen, købm.Anders Nielsen, mekaniker M.Sørensen(Birkely), tømrer R.Petersen, borgm.T.Wermuth, sko- mager M.Sund, Poul B.Aistrup, togfører J.Nielsen, læge Brix Kjølgaard.

Se side 18 om julekonkurrencen.